

Hiakiga o te Tulaga Fano ki Mua

Ka koi fakatino te peleni, e fai na hukehukega ke mafai ai ke fua na galuega kua fakatino fakatuhatuha ki na himi e tolu. Ko te faiga tenei e mafai ai ke fakaaauu te fakalelei atiliga o te faiga o te galuega i te hefulu tauhaga e fakahavali ai, ona ko te fua e fua ai te lelei o te fakatinoga o na takiala e fakaaoga foki ke fatu ai na faigātonu ma na fakatinoga.

manakomia e matua ma kaiga e kilatou fakatino ni tautuaga mo na akoga kamata, ma ka iei na galuega fakapitoa ka faia ke mautinoa ai ko te fakatinoga o te kalikulamu e lelei, ma vena te lelei o na itu tau faiakoga ma akoakoga.

Ko na takiala na fai ke *fakailoa ai te taua o te galulue felagolagomaki* na fau ke:

- fakalelei atili ai te atiakega ma te tulaga lelei o na akoakoga o na tamaiti mai te fanau mai ke pa ki te valu tauhaga, e ala i te galulue felagolagomaki i te va o na tautuaga mo akoga kamata, na lagolago ma na atinake a matua, na akoga, te ola malolo ma tautuaga ki tagata.

Ko te fakatinoga o na takiala i lalo o te hini tenei ka maua ai e tamaiti, na matua ma na kaiga ni tautuaga tau akoakoga e hili atu te maopopo lelei, vena ma na avanoa ke ati ake ai na vaega o tagata e feagai ma na mea tau akoakoga.

Takiala Lagolago

Ko te fakatinoga o te peleni takiala e lagolago e ietahi takiala lauaitete e fa:

- iloiloga o na tulafono e tau ki te akoga kamata i te va o Iuni 2002 ma Tehema 2003
- iloiloga o te faiga e fai ai na fakatupega o na akoga kamata i te va o Me 2002 ma Iulai 2003
- fakataunukuga o ni hukehukega ke fehoahoani ki te fatuga o na faigātonu i te lumanaki ma te onoonoga o te tulaga fano ki mua
- afiaga o te matātā tau akoga kamata i te faiga o na tonu ma na fakatinoga.

E Fakahitepu te Faiga

Ko te peleni takiala e fakatino i ni hitepu e fitu, ma ko na hitepu muamua e fakavae ai na galuega e mulimuli mai. E he afaina kafai e he holo tonu na hitepu; ko ietahi hitepu e fakatino fakatahi. Ko tenei faiga e pāleni ai na fekehekeheakiga e maua pea kafai e tokalahi ni tamaiti e auai ma na faiga e fai ke atili lelei ai. Ko tona uiga foki ko na vaega takitahi e manakomia kua uma te fakatatia ka ke mautinoa ai te manuia o te galuega.

Pathways to the Future: Ngā Huarahi Arataki

2002

2012

A 10-YEAR STRATEGIC PLAN FOR EARLY CHILDHOOD EDUCATION

Summary-Tokelauan

*A journey towards increased participation,
improved quality and stronger relationships*

Fakapukupukuga

Ko na akoga kamata (Early Childhood Education - ECE) ko he hitepu taua i te fauga o te fakavae mo te akoakogia ma te tuputupu ake o he tamaiti. E moni lava ko te vaega tau akoga kamata i Niu Hila e malohi, e iei na avanoa e mafai ke fakamalohi atili ai. Mo te fakataunukuga o te fakamoemoega o te Malo ke fakamahiki te tulaga tau akoga e maua e tamaiti akoga uma o Niu Hila, e taua lahi lele mo ki latou e faigaluega i loto o te vaega tau akoga kamata ke tutuha o latou fakamoemoega pe he manuia vehea te maua. Ko te Peleni Takiala (Strategic Plan) mo Akoga Kamata e tuhi mai ai he ata o tena fakamoemoega ma ei loto ai he peleni galue e hefulu tauhaga mo te fakaleleia atili o te galuega.

Fakatatiaga o te alavaka

Ko te peleni na fau i luga o ni talatalanoaga maeaea i te va o te malo ma ki latou e faigaluega i loto o te matātā tau akoga kamata, ma e takua mai e te peleni kua autahi na fakamoemoega o ki latou i loto o tenei matātā ma te Malo. E fakataua e te peleni ni hini e tolu:

- ke fakatokalahi atu na tamaiti e auai ki na tautuaga lelei mo na akoga kamata
- fakalelei atili te tulaga o na tautuaga mo na akoga kamata
- fakailoa te taua o te galulue felagolagomaki.

E i loto o te peleni ni takiala patino mo te fauga o he matātā tau akoga kamata ke tali atu ki na manakoga o tagata Maori ma Pahefika.

Kikilaga fou

E manakomia ni huiga lalahi i te matātā tau akoga kamata ke mafai ai ke lakahia na hini e tolu i te peleni. Ko ietahi hūiga lalahi ienei:

- aiaiga fou mo te puipuiga ma te fakatupega o na tautuaga kehekehe mo na akoga kamata kae ke kilatou mafai ai ke lakahia ni tulaga e hili atu te lelei
- ke lelei atu na lagolago mo na akoga kamata e fai e na pito nuku
- ke kamata oi lehitala na faiakoga i na akoga kamata, e ve ko na faiakoga i na akoga tulaga lua ma na akoga pepe (*kindergarten*)
- ke lelei atu te galulue fakatahi ma te galulue felagolagomaki ona tautuaga mo na akoga kamata, lagolago ma na atīnake a matua, akoakoga, ola malolo ma tautuaga ki tagata, ke iei ai he malohiaga ki matua ma kaiga ke afia i te akoakogia a latou fanau i na taimi koi tamaiti ai
- ke lahi atu te afia o te Malo i na mea tau akoga kamata, ma ke kikila totoka ki na pito nuku e he matuā auai ma e maualalo te tulaga o a latou akoga kamata.

Na Takiala

Ei loto o te peleni ni takiala e lahi ma iei te hokotaga o tētahi ki tētahi, ke mafai ai ke fakatino tonu lava na galuega a na vaega uma mo na mea tau akoga kamata, ka koi galulue fakatahi uma kilatou i te fakataunukuga o na hini.

Ko na takiala na fai ke *fakatokalahi atu na tamaiti e auai* ki ni tautuaga lelei i na akoga kamata na fau ke:

- kikila tonu lava ki na pito nuku e he tokalahi ai ia tamaiti e auai, kae maihe lava ia tamaiti Maori, Pahefika, ma na pito nuku i tuā ma maualalo na tama-o-kaiga
- fakatino te faiga o na mea e tuha ai ma na manakoga o na pito nuku tau tokatahi
- fakalauaitete te tiute a te malo i te fakafaigofiega o te fakaaogaga o na tautuaga mo na akoga kamata
- lagolagogia na tautuaga tau akoga kamata ke lava te tali atu ki na manakoga o tamaiti, matua, ma na kaiga.

Ko te fakatinoga o na takiala i lalo o te hini tenei ka iloa ai na mea e fai ma fakalavelave ki te fakaaogaga o na tautuaga tau akoga kamata ma fakailoa atu ki matua ma kaiga na mea e lelei ai te auai. Ka lahi atu na fehoahoaniga tau tupe ma fakatinoga e mafai ke maua ke fakatu ai ma fakaauau na galuega a na tautuaga lelei.

Ko na takiala na fai ke *fakalelei atili te tulaga* o na tautuaga mo na akoga kamata na fau ke:

- lelei ai te fakatinoga o te kalikulamu (*Te Whāriki*)
- fakamautinoa ai ko faiakoga, te numela o tamaiti ki te faiakoga, ma te tokalahi o tamaiti e i loto o he kulupu, e tupu ai he lelei
- mafai ai lelei atili na fehokotakiga i te va o na faiakoga ma na matua, na kaiga ma tamaiti
- fakaaoga ma e taku mai ai na fakatinoga kua tulaga lelei ai na itu tau faiakoga ma akoakoga.

Ko te fakatinoga o na takiala i lalo o te hini tenei ka lahi atu ai te numela o na faiakoga lehitala mo na akoga kamata, ma ka lelei atili ai te numela o tamaiti ki te faiakoga e fokotahi ma te tokalahi o tamaiti e i loto o he kulupu. Ka toe iloiloagia te fehoahoani fakapitoa e